

No. 126.

ORDINIS MEDICORVM

IN

ACADEMIA VITTEMBERGENSI

H. T.

PRO - DECANVS

CHRISTIANVS FRIDERICVS
NVERNBERGERVS

MEDIC. ET PHIL. DOCT. ANATOM. ET BOTAN. PROF.
PVBL. ORD. MVS. ANAT. ET NAT. CVRIOS. INSPECT.
ET SOC. OECON. LIPS. SODAL.

PANEGYRIN MEDICAM

D. XXI. MENS. NOVEMBR. A. R. S. C1810CCXCIV
HABENDAM INDICIT

ET

DE NAEVIS QVIBVSDAM POLITIAE MEDICAE
ACADEMIIS PLERVMQVE ADHAERENTIBVS
DISSERERE PERGIT.

ORDINIS MEDICORVM
ACADEMIAE NATVRAE HISTORIAE
H. T.
PRO - DECANVS
CHRISTIANVS FRIDERICVS
INVERNERGERVS
MEDIC. ET PHIL. DOCT. ANATOM. ET BOTAN. PROF.
PUBL. ORD. MVS. ANAT. ET NAT. CVRIOS. INSPECT.
ET SOC. ECON. LITH. SODAL.
VANNIGYRII MEDICAM
D. XXI. MENS. NOVEMBER. A. M. & C. MDCCCXIV
HABENDAM INDICIT
DE NATVRI QVIPPAM POLITAE MEDICAE
ACADEMIAE PLEVNORVM ADMARANTIVM
DISSERTENS ERVIT.

eniamus ad carceres. Constat enim inter omnes, hunc esse antiquitus receptum, frequentissimumque morem, quo in academiis fere omnibus vel effraenis iuvenum petulantia ac licentia coercenda, vel morum ferocitas, improbitas, ac peruerfitas corrigenda, vel iusta legum academicarum auctoritas vindicanda est. Quemadmodum vero prima priorum academiarum oeconomia ab arbitrio papali quam maxime dependebat, et ad normam status clericorum olim instituta fuit, ipsique Professores pariter atque Studiosi clericis etiamnum adnumerantur: ita vel huius academicae punitionis ortus a monachorum carcere repetendus esse videtur. Iam silentio praetereo, quid communi academiarum bo-

no magis conueniat, vtrum nempe multa pecuniaria carceri fit praeferenda, et annon illi, qui in re quadam delinquant, loco huius punitionis potius multandi sint, ne scilicet, siue temporis irreparabilis, siue praeflectionum academicarum iacturam male patiantur. Haec, inquam, iam ego non vrgeo, cum ea de re vltro citroque soleat disputari, otiumque mihi fecerit Celeberrimus SCHLOEZERVS, qui super hac causa nuperrime copiosius ac docte exposuit. Quo magis autem ab aequis rerum arbitris diligenter elaborandum est, vt iusta quaedam sit inter commissa delicta indictamque poenam proportio, tanto magis illi hoc quoque cordi habeant, necesse est, ne quid illis, qui in carceribus detinendi sunt, bonae valetudinis damnum inde eueniat. Haec igitur loca satis ampla, et spatiosa, non nimis humilia, aëri liberiori sufficienter exposita, facile ventilanda, fenestris sufficienter largis instructa, clara quoque et lucida, probe pura, ac neque perniciosa humiditate, neque ingratis vaporibus, aliunde prouenientibus inquinatis, neque minus ita comparata esse debent, vt eorum incolis saltem libere deambulando corpus tunc aliquantulum mouere liceat. At enim vero quae, qualis, quamque deploranda plerorumque carcerum academicorum conditio? quam detestabilis facies? Certe, nisi peior, vix tamen ac ne vix quidem melior eorum, quales a Summo illo HOWARDO, miserandam captiuorum, durius inclusorum, sortem calamitatemque acerbius dolente, quondam perlustrati, viuisque coloribus descripti sunt. Ecquis enim est, qui inficias ire audeat, ista captiuorum academicorum domicilia in locis saepenumero absconditis, humidis,

pro-

profundis, aëri perflanti parum peruiis, hinc, situm putrorem-
que redolentibus, reperiri, esseque haec ergastula ad instar spe-
luncarum tenebricosarum perexigua, angustissima, humillima,
obscura, fenestris summe paruis, itemque parietibus, nigredine
obductis, praedita, supellectile spurca, foedisque infectis, aliis-
que vermiculis scatente, instructa, halitibus mephiticis, e latri-
nis proxime coniunctis prouentibus, fumoque plurimum suf-
focante nunquam non repleta. Inde vero morbos spurcissim-
os, cachecticos, periculosissimos, contagiosos, putridos, ve-
reque pestiferos, siue in illis, qui captiui tenentur, siue in aliis,
quibus cum iisdem res habenda est, facile generari posse, prae-
cipue tunc, quando pluribus delictorum sociis talia ergastula
simul inhabitanda sunt, vel ipsae febres carcerum, quales
ideo dicuntur, luculentissime comprobant. Neque apud nos
exempla desunt funestarum eiusmodi infectionum, e carce-
ribus olim procreatarum. Nempe ante aliquot annos acci-
dit, vt studiosus quidam, propter aes alienum contractum,
ad carcerem damnatus, eoque delatus, febre quadam conti-
nua corripereetur. Constitutio aëris, quae tunc grassabatur,
valde humida et frigida erat; ipse vero in tantis versabatur an-
gustis, vt ei parcissime viuendum esset. Idem postea, morbo
iam multum aucto, iussu medici, qui ei tunc adstabat, in do-
micilium proprium deportatus fuit, quo tanto melius curae
eius prospici posset. Sed quid fit? Adeo posthaec ingrauesce-
bant symptomata omnia, vt, neque de miasmate quodam pu-
trido, neque de morbo vere acuto, amplius relinqueretur du-
bitatio, nec nisi aegre aegrotus ipse sanari posset. Hanc vero

de contagione praegressa sententiam magis confirmavit hoc, quod paulo post non solum foemina, quae curam aegroti ad-
ministraverat, verum etiam tyro quidam medicus, qui mu-
nere famuli tunc perfungens, illum saepius inuiserat, eodem
morbo, iisdemque grauissimis symptomatibus, delirio praeser-
tim stipato, infecti atque comprehensi sunt. Priori pereun-
dum erat, alter, non sine multo labore et opera, tandem cum
sanitate in gratiam rediit. Quo tamen tantae labi politicae, sa-
nitatis publicae curam gerentis felix medela afferretur, ex sa-
pienti Patrum Academiae decreto, iam ante plures annos no-
uus, idemque salubrior carcer, in collegio D. Augusti extru-
ctus, et aptatus est.

Sed age! ad tertium veniamus, quod balnea, et lauatio-
nes in flumine concernit. Quod si enim ad medicinae politi-
cae leges rem examinare velis, haud exigui momenti macula
academiis utique adhuc adhaeret. Inter omnes nimirum
constat, tales in flumine lauaciones cuius academicis ut plu-
rimum interdictas esse. Ita enim apud nos lex vicesima prima
praecipit: *nemo in Albi lauet, aut natationes instituat: Qui fecerit,
poena arbitraria afficietur.* At enim vero quis est, qui non vltro
intelligat, bono quidem consilio, sineque optimo haec sancita
esse, ad fatalem videlicet in aqua submerisionem caute prouid-
endam, ac ne quis eorum, quos in sinu fouent Patres acade-
miae, male violenterque pereat? His tamen non obstantibus
neutiquam negari potest, balnea frigida in fluminibus ipsis po-
tissimum instituta, ad summa siue corporis roborandi ac con-
firmandi,

firmandi, siue valetudinis tuendae ac conseruandae, siue eiusdem reparandae ac restaurandae praesidia pertinere. Qui proinde mirandum est, tales lauaciones pariter atque natationes non solum ab omni aeuo magni semper habitas fuisse et commendatas, et vel apud praesicas gentes admodum plurimas, imprimis bellicosas, Spartanorum puta, Teutonum, et aliarum, sub ipsa legum auctoritate strenue praeceptas, verum etiam ad medicinam gymnasticam olim relatas esse, neque minus secundum artis paedagogicae recentiorum praecepta diligenter et mature institui solere? Quid? quod tam egregia est, adeoque insignis balneorum, in torrentibus factorum, vtilitas, vt vel hodiernum a medicis sagacioribus tanquam praestantissimum remedium diaeteticum iuxta, atque therapeuticum iure meritoque aestimetur ac extollatur. Si qui igitur sunt, qui iam a prima natiuitate multum debiles et infirmi existant, aut, quae misera est ingeniorum plerumque praecocium conditio, qui permagna neruorum sensibilitate ac irritabilitate laborent, aut qui, siue ex infantilibus, iuuenilibusque morbis grauitate perpeffis, siue e nimis mentis laboribus, ac meditationibus profundioribus, siue ex aliis vitiis, virium corporis labefactionem praegrandem acquisuerint, quibusque vel ideo cum variis morbis, potissimum chronicis, cephalalgicis, vertiginosis, paralyticis, ac epilepticis, hypochondriacis, catarrhalibus, rheumaticis, haemorrhoidalibus anomalis, euacuatoriis enormibus, ac extenuantibus, cachecticis, tabidis, et numerosis istius generis aliis creberrime consistendum est; aut qui munditiae amantissimi squalorem cutis diligenter abstergere studeant, quo a variis

variis inde prouenientibus molestiis se immunes praesent; his, inquam, omnibus communi medicorum consilio saepe in flumina descendendum, et in his solamen salusque quaerenda est. Quae cum ita sint, quid aequitati, iustitiae, et humanitati magis aduersari potest, quam detrahere velle miseris medelam, quam et ipsae res afflictae postulant, et ratio suadet, et vsus commendat? Nonne vero melius consultum foret, si, quibus sanitas ciuium publica pro muneris ratione curanda est, prudenter prospicerent, ne quis vnquam valetudinis tuendae causa fluiuium petens, in vitae discrimen venire posset? Ad hanc ideoque labem rite abstergendam auctoritate publica, sumptibusque publicis vel ad fluminum ripas aedes, balneis insituentis, ac lauationibus accommodatae, exstruendae essent, vel signa erigenda, ad loca periculi expertia denotanda, vel singulares custodes constituendi, qui aduenientes instruerent, iisdemque opem ferre deberent.

Sunt quidem, praeter haec, quaedam adhuc in promptu, quae maculas haud leues comprehendunt, quibus res medicinae politicae plerumque in academiis polluta est, alia opportunitate, in posterum se oblatura, vltius exponenda.

Transeamus potius nunc ad commendationem eius, cuius in honorem vel hanc ipsam prolusionem exarauimus. Est nimirum ille

Vir Eximius ac Praestantissimus,

CAROLVS FRIDERICVS TEMPEL,

MEDICINAE CANDIDATVS DIGNISSIMVS atque DOCTISSIMVS,

qui de vita ac studiis suis ipse consignauit haec:

In

In vitam introiui Vitebergae ipsis nonis Aprilibus anno 1768, natus parentibus nominatim, IOANNE CHRISTIANO TEMPELIO, patre, Academiae Vitebergensis ministro publico, matre, CAROLINA ELISABETHA, e gente LEYSERIA oriunda. Quos parentes Summi Numinis beneficio viuos adhuc ac saluos, quousque viuo, summa pietate prosequi haud desinam, Deumque precabor, ut merita eorum de me praemis remuneretur oberrimis. Praeter physicam enim educationem, mentis quoque culturam curae cordique habuerunt, ideoque a prima iam iuuentute praceptoribus me tradiderunt domesticis, instituendum, qui me principia religionis christianae, literasque, quibus aetas puerilis erudiri solet, diligenter docerent. Anno aetatis vndecimo, lycaeo, quod Vitebergae floret, insertus sum, ibique a MESSERSCHMIDIO b. Rectore, et religionis praecepta solidiora, et Latii Graeciaeque linguas accepi. Omnes tamen literas, quae iuuenem praeparant ad studium academicum cum fructu emetiendam, indefesso studio tam in publica, quam praecipue in privatissima, institutione mihi tradidit Excell. HENRICI, tunc temporis lycei nostri Conrector, cuius viri magna de me merita idonea laude efficere nunquam possum. Fructus quoque haud vulgaris in me redundauit ex institutione Excell. b. HILLERI, quem non solum in seminario, verum etiam inter priuatos parietes varios auctores classicos enucleantem audiuisse, semper laeto animo recordabor. Sic instructus, anno 1785, cursum academicum inchoaturus, Magnifico ac Summe Venerabili DRESDIO, Academiae fasces tunc tenenti, promissionem praesiti, in numerum ciuium reipublicae literariae anno iam 1772 a S. V. WERNSDORFFIO b. receptus. Quanguam hoc iam tempore Aesculapii castra sequi statutum habebam, nolui tamen statim animum disciplinis medicis addiscendis occupare, eas potius artes, quae ad humanitatem ducunt, quasque tunc primis iam gustaueram labris, praemittendas, magisque excolendas esse putans. Adii ergo scholas Excell. HENRICI, in praedicationibus academicis iisque publicis Suetonium, Horatium, Anacronem, antiquita-

b

tesque

tesque graecas et latinas explicantis, nec non Excell. ZEYNI b. varios Xenophontis libros exponentis. In metaphysica, logica atque philosophia morali Excell. HILLERO, posteaque Magnifico ac S. V. REINHARDO, praeceptoribus usus sum. Varias historiae partes Excell. SCHROECKHIVM, physicamque et theoreticam et experimentalem Excell. TITIVM tradentem audiui. Animo sic ad cogitandam et indicandum magis exercitato, medicorum scholas sedatus sum, atque ab Exper. NVERNBERGERO botanicam, osteologiam, myologiam, reliquasque disciplinas anatomicas didici, simulque opportunitatem sapientius nactus sum, descriptas in scholis corporis humani partes, in cadaveribus, ad publicam institutionem dissectis, oculis contemplandi, eoque dace dexteritatem quandam in discendis corporibus mihi comparandi. Physiologiam quoque uniuersam, splanchnologiam physiologicam et pathologicam, bromatologiam, et herniologiam idem praeceptor me erudiuit. Illustris et Exper. LEONHARDI praedilectionibus in pathologiam, chirurgiam, medicinam forensam, chemiam theoreticam, et experimentis illustratam, pharmaciarn, materiamque medicam habitis interfui. Eiusdem scholas disputatorias, exercitationi in scribendo ac disserendo de rebus medicis dicatas, quinque amplius annos frequentavi, quo tempore mihi contigit, bis libellos edere gratulatorios, alterum de receptis consuetudinibus temere non abrogandis, alterum de abusu salium quorundam mediolorum. In scholis denique, quibus examinando profectus discipulorum in medicina et theoretica et practica inuestigare solebat idem praeceptor, in omni fere disciplina medica me instituit, et, quod maximum fere, quo felicitas, quae in scholis didiceram, aliquando in salutem aliorum exercere possem, aegrotorum curam benignissime mihi permisit. Quicquid autem in therapia generali atque applicata, vulgo speciali nominata, profeci, Experientissimo BOEHMERO acceptum refero, qui non solum utramque bis me docuit, sed etiam priuatos inter parietes me, consulentem ipsum, sapientissimis praeceptis adiuuit. Tanta vero sunt horum Praeceptorum suspensorum erga me merita, ut nullam partem eorum non modo referenda,

renda, sed ne cogitanda quidem gratia, consequi possim. Neque enim solum in me instituendo atque formando indefessi semper fuisse, sed etiam aliis per multis beneficiis in me collocatis, me quam maxime sibi obstrinxerunt. Quae omnia fauoris documenta, sicut, quousque vivo, grata recolam memoria; ita quoque a Summo Numine incolunitatem eorum perpetuam nunquam non exorabo. Multis quoque benevolentiae haud vulgaris documentis, consilisque saluberrimis saepius mihi datis Exper. TITIVS me sibi obligavit. Exper. LANGGVTHII praelectiones in artem obstetriciam, chirurgiam, historiamque naturalem, et Exper. FRENZELII in anatomiam comparatiuam et artem veterinariam frequentavi, adeoque partem cognitionis meae his Viris me debere, gratus profiteor. Quam studiorum rationem per quinque annos secutus, anno 1790 a Gratioso Medicorum Ordine petii, ut ad examen pro Candidatura admitterer, eoque feliciter superato, in Candidatorum numerum sum receptus. Ab hoc inde tempore indefesso studio cognitioni medicae perficiendae operam dedi, adiens per aliquot adhuc annos scholas praefectus. Cum autem docendo, Seneca iudice, discamus, magnam temporis mei partem institutioni tyronum in medicina, primum priuatiissimae, deinde publicae dicavi, et quo melius in publicam utilitatem conferre, tutiusque aegrotis opem et salutem ferre discerem, ducibus Praeceptoribus Experientissimis artem medicam hucusque exerceui. Neque silentio praeterirendi sunt, quorum beneficio factum est, quo felicitus et facilius hoc studium academicum emetirer. Ante omnia laudanda mihi est ELECTORIS SERENISSIMI munificentia, qui per quinque fere annos stipendiis Electoralibus minoribus, et per duos annos magno, res meas egregie subleuauit. Per quatuor quoque annos vniuersi huius ACADEMIAE PROCERES stipendii Kornfahiani fructum concesserunt mihi liberalissime. Quomodo vero tantorum beneficiorum gratiam memoriam nullum unquam tempus oblituerabit; ita Summum Numen omni tempore a me oratum iri, sancte spondeo, ut hos Patronos omnibus cumulet bonis, quibus vera salus ac felicitas paratur.

His

His ita litteris præparatoriis rite imbutus, et adeo improbo labore, studiisque indefessis Candidatus noster tantam sibi scientiarum medicarum breui comparauit supellectilem, vt non solum ætatis suæ commilitones superaret quam plurimos, verum etiam vt vel ipse Ordo noster eidem lubenter applauderet, et ante quatuor annos iam primo cum honoris gradu exornaret. Neque etiam potuimus, quin, cum de Medico-Physico Præfecturæ Liebenwerdenis et Muehlbergensis denuo constituendo quaestio oriretur, SERENISSIMO PRINCIPI diligenter eum commendarem. Atque huius ipsius muneris causa, ipsi clementissime concediti, iam in eo est, vt in Medicinæ Doctorum numerum cooptari aueat. Fiet hoc præmissa Dissertatione inaugurali, *Actiologiam laxitatis ac debilitatis morbosæ* pertractante, cuius ipse Auctor est, quam proximo die XXI. Mens. Nouembr. nullo comitatus Præside, quod singulari ELECTORIS OPTIMI gratia ipsi concessum est, publice defendet. Quem actum solennem vt præsentia sua illustrare velint RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICVS, COMITES ILLUSTRISSIMI, PERILLVSTRES LIBERTI BARONES, PATRES ACADEMIAE CONSCRIPTI CELEBERRIMI, ac reliqui BONARVM LITTERARVM FAVTORES omnes, itemque COMMILITONES GENEROSISSIMI AC NOBILISSIMI omni qua decet obseruantia oramus et rogamus. P. P. Dominica XXII. post Festum S. S. Trinitatis MDCCCXCIV.

VITTEBERGAE

LITTERIS CAROLI CHRIST. DÜRRII.

lid 2730

\$

40

ULB Halle

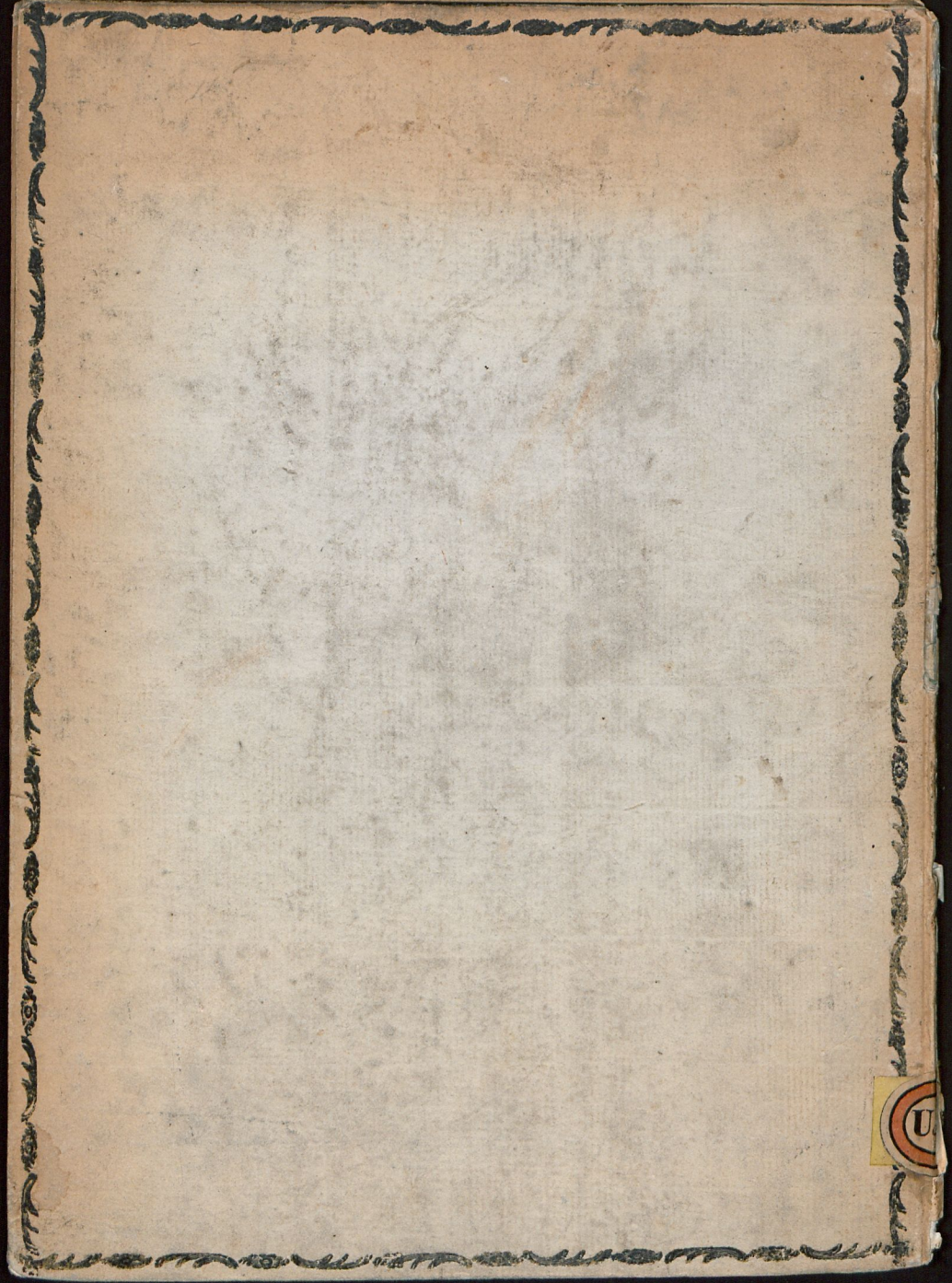
3

005 315 859

hr

ORDINIS MEDICORVM
IN
ACADEMIA VITTEMBERGENSI
H. T.
PRO - DECANVS
CHRISTIANVS FRIDERICVS
NVERNBERGERVS

MEDIC. ET PHIL. DOCT. ANATOM. ET BOTAN. PROF.
PVBL. ORD. MVS. ANAT. ET NAT. CVRIOS. INSPECT.
ET SOC. OECON. LIPS. SODAL.

PANEGYRIN MEDICAM

D. XXI. MENS. NOVEMBR. A. R. S. C1810CCXCIV
HABENDAM INDICIT

ET

DE NAEVIS QVIBVSDAM POLITIAE MEDICAE
ACADEMIIS PLERVMQVE ADHAERENTIBVS
DISSERERE PERGIT.

